

Sygn. akt IX Ca 399/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Dorota Ciejek
Sędziowie:	SSO Krystyna Skierko (spr.) SSR del. Magdalena Maszlanka
Protokolant:	prac. sąd. Magdalena Kufel

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2014 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. K.

przeciwko Gminie B.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego w Szczytnie

VI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w Pisz

z dnia 23 kwietnia 2014 r., sygn. akt VI C 127/14,

uchyla zaskarżony wyrok w całości i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Szczytnie VI Zamiejscowemu Wydziałowi Cywilnemu z siedzibą w Pisz do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania odwoławczego.

Sygn. akt IX Ca 399/14

UZASADNIENIE

Powódka A. K. wniosła o ustalenie, że na dzień 21 stycznia 2014 r. nie miała wobec pozwanej Gminy B. żadnych zaległości czynszowych z tytułu najmu lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) przy ulicy (...) w B.. Wniosła również o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powódka podała, że jest najemcą wskazanego mieszkania, którego właścicielem jest pozwana. Przed rokiem 2010 pozwana przeprowadziła remont dachu w budynku, a podczas prac odcięty został dopływ wody do lokalu zajmowanego przez powódkę, który nie został przywrócony pomimo jej wniosków. We wrześniu 2013 r. pozwana wezwała powódkę do zapłaty niedopłaty w kwocie 271,06 zł za zimną wodę i 406,05 zł za ścieki. Nie zostało

wyjaśnione w jaki sposób powstała zaległość w opłatach. Następnie pozwana wypowiedziała umowę najmu lokalu. Nie odpowiedziała również na wnioski powódki o sprzedaż lokalu.

Pozwana Gmina B. wniosła o oddalenie powództwa wnosząc o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana zakwestionowała interes prawny powódki w ustaleniu faktu, iż dług nie istnieje. Dodała, iż okoliczności podnoszone przez powódkę mogą być przedmiotem rozpoznania w procesie o zapłatę wytoczonym przeciwko powódce.

Wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Szczytnie VI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Piszu oddalił powództwo zasądając od powódki A. K. na rzecz pozwanej Gminy B. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W ocenie Sądu Rejonowego powódka nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, albowiem może osiągnąć w pełni ochronę swych praw w ewentualnym procesie o zapłatę zaległych opłat wytoczonym przeciwko niej przez pozwaną gminę. Sąd Rejonowy wywołał przy tym, że istota rozstrzygnięcia spornej kwestii w niniejszej sprawie, a zatem ustalenia, czy powódka zalega z opłatami wobec pozwanej, sprowadza się do przedstawienia stosownych dowodów, właściwych dla potrzeb postępowania o zapłatę.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją powódka zarzucając wyrokowi naruszenie art. 189 k.p.c. poprzez błędną wykładnię tego przepisu oraz naruszenie art. 217 § 1, art. 227 i art. 232 k.p.c. polegające na pominięciu wyjaśnienia i ustalenia istotnej dla sprawy okoliczności, zarzuciła nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego i nierozważenie w sposób bezstronny i wszechstronny (art. 233 § 1 k.p.c.) twierdzeń powódki zawartych w pozwie oraz dołączonych do pozwu dokumentach. Skarżąca podnosiła, że na skutek pominięcia powyższego materiału dowodowego w rozważaniach Sądu I instancji uzasadnienie wyroku nie spełnia wymagań zawartych w art. 328 § 2 k.p.c. Wskazując na powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu oraz orzeczenie o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Wskazać należy, iż słusznie Sąd pierwszej instancji przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania żądania pozwu zajął się kwestią istnienia interesu prawnego powódki do wystąpienia z takim żądaniem. Sformułowanych ostatecznie w tym zakresie wniosków Sądu Rejonowego co do braku interesu prawnego po stronie powódki w wytoczeniu przedmiotowego powództwa Sąd Okręgowy jednak nie podzielił.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych. Występuje z reguły (ale nie tylko) wówczas, gdy istnieje niepewność tego prawa czy stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych. Niepewność może wynikać z wielu przyczyn. Powództwo o ustalenie prawa lub stosunku prawnego jest możliwe nie tylko wówczas, gdy interes prawny wynika z bezpośredniego zagrożenia praw powoda, ale także, gdy zmierza do zapobieżenia temu zagrożeniu. Są też możliwe sytuacje, w których powództwo to jest jedynym sposobem dochodzenia swych praw (tak M. Jędrzejewska w komentarzu do art. 189 k.p.c. pod redakcją Tadeusza Erecińskiego, Wielkie Komentarze, LexisNexis, Warszawa 2012).

Decydujący dla korzystania z formy powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego jest wyłącznie interes prawny powoda. Jeżeli zatem interes prawny powoda przemawiałby za wytoczeniem powództwa o ustalenie w sytuacji, w której jego prawo już zostało naruszone, nie ma żadnych przeszkód do wytoczenia przez niego takiego powództwa. Interes powoda w jego wytoczeniu stanowi kryterium zasadności wyboru tej formy ochrony praw. Przy tym pojęcie interesu prawnego powinno być interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądów w celu zapewnienia należytej ochrony prawnej (por. wyrok SN z dnia 1 kwietnia 2004 r., II CS 125/03, LexPolonica

nr 2339718 oraz z dnia 31 stycznia 2008 r., II CSK 387/07, niepubl.). Dlatego przyjmuje się w orzecznictwie, że uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy i od tego, czy w drodze innego powództwa strona może uzyskać pełną ochronę (tak wyrok SN z dnia 27 stycznia 2004 r., II CK 387/02, niepubl.).

Ponadto przyjmuje się, że interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2007 r., III AUa 1518/05, LEX nr 257445, OSA 2008/9/30).

Przenosząc powyższe uwagi teoretyczne na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy uznał, że powódka dołączonymi do pozwu dokumentami wykazała, że ma interes prawny w żądaniu ustalenia, że nie posiada ona żadnego zadłużenia czynszowego względem pozwanej na wskazaną w pozwie datę. Nie sposób podzielić poglądu, że z uwagi na to, że powódka mogłaby kwestionować istnienie swojego zadłużenia w ewentualnym procesie o zapłatę wytoczonym przeciwko niej przez pozwaną, nie posiada ona interesu prawnego, aby niejako wyprzedzając ruch procesowy pozwanej ustalić, że żadnego zadłużenia nie posiada. Po pierwsze wskazać należy, że już z dokumentów dołączonych do pozwu wynika, że pomiędzy stronami istnieje spór co do merytorycznej zasadności żądania pozwu. W jednym z pism pozwana wzywała powódkę do zapłaty, choć ta ostatnia twierdzi, że żadnego zadłużenia względem pozwanej gminy nie posiada. Wyrok wydany w sprawie o ustalenie definitywnie zakończyłby spór pomiędzy stronami w tym zakresie. Co więcej przyjęcie, iż powódka nie posiada interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia zadłużenia względem pozwanej, oznaczałoby właśnie stan niepewności, który to właśnie uzasadnia przyjęcie rzeczoności interesu. Powódka na obecnym etapie, poza wystąpieniem z pozwem o ustalenie, nie ma żadnych innych form ochrony swoich praw. Nakazanie jej biernego oczekiwania na ewentualny pozew pozwanej gminy nie daje się pogodzić z prawem strony do sądu.

Z powyższych względów zaskarżony wyrok należało uchylić i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że nierozpoznanie istoty sprawy odnosi się do roszczenia będącego podstawą powództwa i zachodzi, gdy sąd pierwszej instancji nie orzekł w ogóle merytorycznie o żądaniach stron, zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominął merytoryczne zarzuty pozwanego. W szczególności do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie przedawnienia roszczenia, prekluzji lub braku legitymacji procesowej strony, której oceny sąd drugiej instancji nie podziela (zob. w szczególności wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2002 r., V CKN 357/00, LEX nr 55513). Rodzajowo analogiczna sytuacja zachodzi w niniejszej sprawie, w której sąd zaniechał rozpoznania merytorycznie powództwa z uwagi na przyjęcie braku interesu prawnego powódki.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.